

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Onnodig overstappen

Elffers, L.

Publication date

2021

Document Version

Other version

Published in

Didactief

License

Unspecified

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Elffers, L. (2021). Onnodig overstappen. *Didactief*, 51(8), 39.
<https://didactiefonline.nl/blog/louise-elffers/onnodig-overstappen>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Onnodig overstappen

Tekst Louise Elffers

Gepubliceerd op 07-10-2021

Elke overstap in het onderwijs is lastig. Waarom belasten we de helft van de Nederlandse leerlingen met een extra horde op weg naar hun startkwalificatie?

Van de kleuterklas naar de basisschool, door naar het voortgezet onderwijs, en dan naar het mbo, hbo of de universiteit: schoolloopbanen vormen een keten van opeenvolgende fases, waarbij elke overgang een volgend stapje vormt op weg naar volwassenheid. Veel overgangen gaan gepaard met een fysieke overstap naar een andere onderwijsomgeving. Voor leerlingen die minder goed op hun plek zitten op een school of opleiding, biedt een overgang naar een andere omgeving een welkome nieuwe start. Toch vormen overgangen altijd een – doorgaans tijdelijke – verstoring in de schoolloopbaan, óók voor leerlingen die eraan toe zijn. Leerlingen moeten hun weg zien te vinden op hun nieuwe school of opleiding, en aansluiting zien te vinden met hun medeleerlingen en leraren, met het lesprogramma en met de manier van werken. Wanneer dat proces moeizaam verloopt, dalen de prestaties en het welbevinden van leerlingen, en dreigt uitval.

Hef het beruchte struikelblok voor vmbo'ers op

Onderzoek naar overgangen in verschillende landen en in verschillende fases van de schoolloopbaan toont dat de meeste overgangen gepaard gaan met een piek in de uitval van leerlingen, met name in de eerste maanden na de overgang. Ook in Nederland is dat patroon zichtbaar. Zo valt in het mbo zo'n 15% van de studenten uit in het eerste jaar van de opleiding. Een deel van deze studenten studeert uiteindelijk verder aan een andere opleiding of instelling. Maar voor het grootste deel van de uitvallers geldt dat zij het onderwijs definitief verlaten, zonder startkwalificatie op zak. En dat is uiterst problematisch.

De kwalificatieplicht – die jongeren verplicht onderwijs te volgen totdat zij een diploma hebben behaald op havo, vwo of mbo (niveau 2 of hoger) – werd in 2007 ingevoerd om de kansen van schoolverlaters op de arbeidsmarkt te verbeteren. Jongeren zonder startkwalificatie lopen aanzienlijk meer risico op werkloosheid of op laaggekwalificeerde of ongeschoolde banen, veelal met lage lonen en in tijdelijk dienstverband. De invoering van de kwalificatieplicht heeft in het Nederlandse onderwijsbestel een scheve situatie teweeggebracht. Het vmbo eindigt nog altijd na vier jaar, wanneer leerlingen 16 jaar oud zijn. Waar havo- en vwo-gediplomeerden de vlag definitief kunnen uithangen – als ze willen, hoeven ze nóóit meer naar school – krijgen vmbo-gediplomeerden te midden van alle eindexamenfeestjes een brief van de minister van Onderwijs die ze er fijntjes op wijst dat zij nog niet klaar zijn. Vmbo-leerlingen moeten verplicht nog een extra overstap maken naar het mbo – vmbo-t-gediplomeerden kunnen desgewenst ook doorstromen naar het havo – om hun startkwalificatie te behalen.

De inrichting van ons onderwijsstelsel loopt nog altijd parallel met de oude leerplichtwet, toen leerlingen op hun 16e het onderwijs konden verlaten. Door de kwalificatieplicht over de bestaande inrichting van het onderwijsstelsel heen te schuiven, degradeerde het vmbo-diploma formeel tot een symbolisch tussenstation. Waar havisten en vwo'ers in één rechte lijn naar hun startkwalificatie worden begeleid, werden vmbo-leerlingen opgezadeld met een verplichte extra overstap die hun kans op uitval vóór het behalen van een startkwalificatie onnodig verhoogt.

Vmbo'ers zouden hetzelfde recht als havo- en vwo-leerlingen moeten hebben om zonder die risicovolle horde hun startkwalificatie te kunnen behalen. Willens en wetens vasthouden aan een berucht struikelblok in de schoolloopbaan van vmbo-leerlingen is onrechtvaardig. Het had bij de invoering van de kwalificatieplicht in 2007 direct moeten gebeuren, maar laten we er nu in elk geval niet langer mee wachten: verleng het vmbo tot het huidige mbo-niveau 2. Zorg dat elke leerling het voortgezet onderwijs kan verlaten met een startkwalificatie op zak.

Louise Elffers is lector Kansrijke schoolloopbanen in een diverse stad (HvA), onderzoeker bij Onderwijswetenschappen (UvA) en directeur van Kenniscentrum Ongelijkheid. Ook schreef ze De bijlesgeneratie.

Bronnen

- Elffers, L. (2011). *The transition to post-secondary vocational education. Students' entrance, experience and attainment*. Enschede: Ipskamp.
- Hanushek, E.A. (2004). Disruption versus Tiebout improvement: the costs and benefits of switching schools. *Journal of Public Economics*, 88, 1721-1746.
- Alexander, K.L., Entwisle, D.R. & Kabbani, N. (2001). The dropout process in life course perspective: early risk factors at home and school. *Teachers College Record*, 103 (5), 760-822.
- MBO raad (2020). *Sectorrapportage: Vijftiende benchmark mbo over boekjaar 2019*. (https://www.mboraad.nl/sites/default/files/publications/2019_sectorrapportage_studiesucces_benchmark_mbo_definitief_0.pdf)
- MBO raad (2020). *Financiële positie mbo-scholen: sector financieel gezond met ruimte voor investeringen in kwaliteit en digitalisering onderwijs*. (https://www.mboraad.nl/sites/default/files/publications/benchmark_mbo-rapport_2019_definitief.pdf)

Deze column verscheen in Didactief, oktober 2021